

سجده واجب در قرآن

این آیات، دستور سجده به صورت فعل امر آمده است و می‌دانیم که خداوند در قرآن به شیوه مردم با آنها سخن گفته است، و وقتی مردم دستوری را از یک شخص بزرگی می‌شنوند، انجام آن را واجب می‌دانند و فهم آنها از آن سخن این است که آن کار باید فوراً انجام شود.

حال وقتی خداوند به عنوان آفریننده، پروردگار و مدیر جهان هستی چنین دستوری می‌دهد به طریق اولی انجام آن بر بندگان لازم و ضروری است. با دقت در مضامین آیات این سوره‌ها و سیاق آیات و توجه به فضای نزول این سوره‌ها می‌توان به برخی از حکمت‌های این فرمان الهی پی برد.

خداوند در این سوره‌ها و سوره‌های دیگر مردم را دعوت به تدبر و تفکر در آیات خداوند و آفریده‌های او می‌کند تا با دید واقعی به عالم بنگرند و به دور از تعصب و تقلید جاهلانه، دنبال حقیقت بروند. در این صورت می‌بینید که آفریدگار هستی و پروردگارشان یکی است، تنها رو به سوی او می‌کنند و فقط او را عبادت می‌کنند و از او یاری می‌جویند

در این سوره‌ها به خلقت انسان و آسمانها و زمین اشاره شده است. خداوند در قرآن ضمن بیان کیفیت خلقت انسان و مراحل آن به خود آفرین گفته و فرموده «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ» «بزرگ است خدایی که بهترین آفرینندگان است» همچنین خداوند خلقت آسمانها و زمین را سخت‌تر، شدیدتر و بزرگ‌تر از خلقت انسان اعلام کرده و فرموده: «لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ» «همانا آفرینش آسمانها و زمین از آفرینش انسانها مهم‌تر است.»

با دقت در سیاق آیات این سوره‌ها، انسان به عظمت بی‌انتهای خداوند پی می‌برد، تدبیر او را در تمام عالم مشاهده می‌کند، همه چیز را وابسته به لطف او می‌بیند و بازگشت همه چیز را به سوی او می‌بیند. با این حال خود را در برابر او پست و بی‌مقدار احساس می‌کند و در مقابل آن غنی بالذات اعتراف به فقر خود می‌کند در چنین حالی سزاوار است که ظاهر و باطن باهم همراه و هماهنگ شوند و با ذرات عالم که همه حمد و تسبیح حضرتش را می‌گویند هم نوا شوند.

این سوره‌ها در فضای شرک آلود مکه نازل شده‌اند. آنجا که برای بتها و معبودهای دروغین سجده می‌کردند. مشرکان خداوند را به عنوان خالق هستی قبول داشتند ولی او را پروردگار نمی‌دانستند آنها می‌گفتند: خداوند تدبیر امور عالم را به واسطه‌هایی سپرده است و آنها شفیعان ما نزد خداوند هستند و ما با عبادت و پرستش آنها خود را به خدا نزدیک می‌کنیم.

خداوند با باطل اعلام کردن این تفکر، خالقیت و ربوبیت را مخصوص خود اعلام کرد و عبادت را نیز مخصوص خود دانست و برای اینکه شرک عملاً از جامعه زدوده شود، دستور می‌دهد که برای او سجده کنند و او را پرستش کنند و با این عمل به او تقرب جسته، روح یکتاپرستی و توحید را در جامعه زنده کنند.